

ISUSOV DOLAZAK

Kada se spomene Isusov dolazak, najčešće se pomisli na Paruziju, Isusov drugi dolazak. Kada je pak riječ o Isusovu drugom dolasku, mišljenja su raznovrsna – nažalost, često biblijski neutemeljena i zapravo teološki arogantna. Štoviše, da ponešto anticipiram: takva mišljenja odaju nevjeru. Da bismo razumjeli Isusov drugi dolazak, moramo poći od njegova prvog dolaska – njegova rođenja. Pri tome nije toliko važno poznavati kulturološki kontekst (povijesnospasenjsku teološku rekonstrukciju Julija Afrikanskog prema kojoj je Isus začet 25. ožujka, a rođen 25. prosinca, u trenutku zimskog solsticija ili kratkodnevice, čime se nastojalo inkulturirati sržni kršćanski navještaj – da je "Riječ tijelom postala" (Iv 1, 14) – u rimsku kulturu koja je za zimske kratkodnevice slavila dan nepobjedivog sunca (dies invicti Solis)), koliko je važno poznavati biblijsko-teološko značenje Isusova rođenja. To nikako ne znači da je inkulturacija vjere nevažna, već da inkulturaciji mora prethoditi ispravno teološko razumijevanje.

Uz Isusov prvi dolazak – rođenje – često se vezuju evanđeoski tekstovi koji pobuđuju svojevrsnu infantilnost (rođenje u štalici, anđeoska teofanija, pohod pastira), što nerijetko više skriva negoli otkriva. Da bismo razumjeli biblijsko-teološko značenje Isusova prvog dolaska, poći ćemo od Matejeva, odnosno Lukina evanđelja. U oba se evanđelja – iako ne na isti način, jer se u Matejevu evanđelju anđeo Gospodnji javlja Josipu (1, 18-24), a u Lukinom evanđelju Mariji (1, 26-38) – citira jedan starozavjetni tekst: "Evo, djevica će začeti i roditi sina, i dat će mu ime Emanuel – što znači: Bog je s nama." Riječ je o citatu iz Knjige proroka Izaije (7, 14). Prorok je, prema biblijskom tekstu, navedene riječi izrekao nakon što je gledao Božju slavu u Hekalu – Svetištu nad svetištem (6. pog). Zapravo, poglavlja 6–12 Knjige Izaijine čine jednu cjelinu koja se naziva "Knjiga o Emanuelu"; stoga se Emanuel spominje i u 8., 9. i 11. poglavlju pa nije čudno da se upravo u tim tekstovima nalaze važne smjernice za razumijevanje Isusova prvog dolaska. Riječ je, naime, o dvije velike biblijske teme: Savezu i Božjoj prisutnosti u njegovu narodu.

Da ime Emanuel uistinu ima veze sa Savezom, govori nam obrazac sklapanja saveza koji u svom klasičnom obliku glasi: "Ja ću biti vaš Bog, a vi ćete biti moj narod", a to se sažeto može izreći ovako: "S nama Bog – Emanuel". U Knjizi Izaijinoj također možemo pročitati sljedeće riječi: "oblikovah te i postavih za Savez narodu i svjetlost pucima" (42, 6). Nije nevažno da je hebrejski izraz **oblikovah** isti izrazu koji se koristi u Post 2, 7 za stvaranje čovjeka ("Jahve, Bog, **napravi** čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša"), što sugerira da je savez između Boga i čovjeka već nekako upisan u sam čin stvaranja, odnosno da o njemu govori biblijska antropologija. Prvi svetopisamski tekst koji izravno govori o Savezu nalazi se u Knjizi Postanka: "A ja, evo,

sklapam svoj Savez s vama i s vašim potomstvom poslije vas i sa svim živim stvorovima što su s vama: s pticama, sa stokom, sa zvijerima – sa svime što je s vama izišlo iz korablje – sa svim živim stvorovima na zemlji. Držat ću se ja svog Saveza s vama te nikada više vode potopne neće uništiti živa bića niti će ikad više potop zemlju opustošiti" (9, 9-11). Riječ je, dakako, o sklapanju Saveza s Noom. Jednostrani je to i sveobuhvatni Savez – njime se, naime, obvezuje samo Bog i on se proteže na sva stvorenja. Nadalje Bog sklapa Savez s Abrahamom, ali zauzvrat se traži vjera. Zatim Bog sklapa Savez s Mojsijem. Taj Savez obvezuje cijeli narod od kojega se traži držanje Dekaloga, koji će se razviti u "Knjigu Saveza" – temelj judaizma. Dakle, kada evanđelisti Matej i Luka pri anđeoskom navješćaju spominju ime Emanuel, evociraju veliku biblijsku temu – Savez. Mogli bismo stoga reći da se prema evanđelju u rođenju Isusa Krista događa svojevrsna rekapitulacija cjelokupne povijesti Saveza, Saveza koji je, vidjeli smo, na neki način već upisan u našu narav i ima svoju pretpovijest u Starom zavjetu, Saveza koji obuhvaća ljudsku narav, vjeru i moral.

Drugo što je vezano uz izraz Emanuel, a usko je povezano sa Savezom, jest Božja prisutnost – Bog s nama. Ta tema također ima svoju dugu biblijsku pretpovijest. I ona je vezana uz sam čin stvaranja: Adam je stvoren na Božju sliku, a to znači da je stvoren da u njemu na neki način prebiva sam Bog. Božja je prisutnost vezana uz Abrahama i Mojsija, uz Šator sastanka (Izl 33, 7-12) i Hram. Vrijedno je razmotriti Salomonovu molitvu izrečenu pri posvećenju Hrama: "Neka tvoje oči obdan i obnoć budu otvorene nad ovim Domom, nad ovim mjestom za koje reče: 'Tu će biti moje Ime.' Usliši molitvu koju će sluga tvoj izmoliti na ovome mjestu." (1 Kr 8, 30). Salomon s Božjom prisutnošću povezuje Savez i ljubav. Zapravo, ispunjenje je Saveza ljubav, a ljubav se očituje u Božjoj prisutnosti. "Zar će Bog doista boraviti s ljudima na zemlji?" pitao se Salomon. Evanđelist Ivan je ustvrdio: "Riječ je tijelom postala i nastanila se među nama" (Iv 1, 14). Izraz "nastanila se", uočili su bibličari, doslovno znači "ušatorila se", što upućuje na Šator sastanka - mjesto gdje je Mojsije "razgovarao s Bogom licem u lice, kao što čovjek govori s prijateljem" (Izl 33, 11).

Dakle, u Matejevom i Lukinom evanđelju citiranjem teksta iz Knjige Izaijine (7, 14) o Emanuelu evocirane su dvije isprepletene starozavjetne teme: Savez i Božja prisutnost. Isusov prvi dolazak, njegovo rođenje, ispunjenje je upravo te dvije spomenute starozavjetne "čežnje". Božja se prisutnost trajno "ušatorila" među nama, što znači da svaki čovjek može neprestano biti u prisutnosti Božjoj, u njegovoj ljubavi ("Jošua, sin Nunov, mlađarac, iz Šatora ne bi se micao", Izl 33, 11). Savez sklopljen s Noom, prema evanđeljima, Isusovim se rođenjem potpuno ispunio. Ne čudi stoga lapidarna tvrdnja Dietricha Bonhoeffera da život na Zemlji ima smisla samo zato što je njome hodao Isus iz Nazareta. Samo, mnogi bi opravdano mogli prigovoriti: nije li to tek pobožno kršćansko doumljivanje – teološki zanimljivo, ali nestvarno. Zgodno jer nije riječ o infantilnoj božićnoj priči. Naime, ako je Isusovim rođenjem Božja prisutnost postala trajna na ovoj Zemlji, ako je ispunjen Savez

Boga s čovjekom nagoviješten već u činu stvaranja čovjeka i sklapanju saveza s Noom, kako to da je Zemlja i dalje "Suzna dolina"? Da takvo pitanje i sumnje nisu nebiblijske, pokazuje nam Isusov preteča – Ivan Krstitelj. Kada je završio u zatvoru, bio je u nedoumici pa je poslao svoje učenike da pitaju Isusa je li on uistinu taj Mesija (Emanuel) koji ima doći ili da drugog čekaju. Otkud Ivanove sumnje? Možda odavde: Ivan je Emanuela navijestio kao moćnog suca. Isus je krenuo prema Golgoti, gdje će "moćni sudac" uskoro biti osuđen, izrugan i mučen. Osim toga, i u spomenutoj Knjizi o Emanuelu kada se govori o budućem Mesiji, Emanuelu (Iz 9, 5-6 i 11, 1-9), dolazi izraz (Sin Božji) koji se koristio pri inauguraciji faraona i rimskih kraljeva, pa tako i Isusova suvremenika Augusta, što je Ivanu vjerojatno bilo u svijesti dok se nad njegovom glavom nadvio glavosjek koji mu je pripremio lokalni politički moćnik Uostalom, nije li i Marija u svom Magnifikatu najavila svrgavanje moćnika? ("Silne zbacila s prijestolja, a uzvisila neznatne", Lk 1, 52).

Gdje je Bog? Gdje je Božja prisutnost? S tim se pitanjem nije susreo samo Ivan nego i sam Emanuel: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" Očito, Božja je prisutnost i Savez drukčiji od onoga što mi očekujemo. Možda baš stoga što teško prihvaćamo Božju "drukčijost" i što potiskujemo "sablazan Križa", često govorimo o Isusovom drugom dolasku, dolasku moćnog suca, Sina Božjega. Katkad je taj govor potaknut i osebnim biblijskim apokaliptičkim izrazima. Ali: nema drugoga bez prvoga! Tko ne razumije prvi Isusov dolazak, tko ne proživi Božju šutnju, tko se ne susretne sa skandalom Križa, taj ne može ispravno čekati drugi Isusov dolazak. Tko se pak susreo sa skandalom Križa, susrest će Emanuela onako kako se susreću oni koji ljube, ljudi saveza i vjernosti: u slatkom treptaju bića koje dopušta da ga ljubljene iznenadi – nezamislivo lijepo, dakako! Drugim riječima, ispravno razumijevanje Isusova rođenja, njegova života, muke i smrti, pretpostavka je da čovjek uistinu bude – kako je to rekao Tin Ujević – budućnik, iščekivalac blažene nade, nade koja je već započela Isusovim rođenjem.

Isusov je prvi dolazak skandalozan. Stoga je Isus na već spomenuto Ivanovo pitanje je li on navješteni Mesija, Emanuel, odgovorio: "blago onom tko se ne sablazni o mene" (Mt 11, 6). Tko to ne razumije, ne razumije otajstvo spasenja. "Od čega si nas to spasio, Nazarećanine?" uzviknuo je, sjedeći ispred zgrade Caritasa u Zapadnoj Njemačkoj, jedan prognanik iz Istočne Njemačke. Što biste mu vi u ime Nazarećanina odgovorili? Možda biste ga naputili na tri Šimuna: Šimuna Starca, Šimuna Petra i Šimuna Cirenca. Prvi je Emanuela prepoznao u djetetec, drugi nakon sablazni Križa i vlastitog izdajstva, a treći u trenutku kad je bio prisiljen Isusu pomoći nositi križ. Gotovo paradigmatički primjeri!

Krešimir Simić